

Рівненський державний
гуманітарний університет

Студентський дайджест

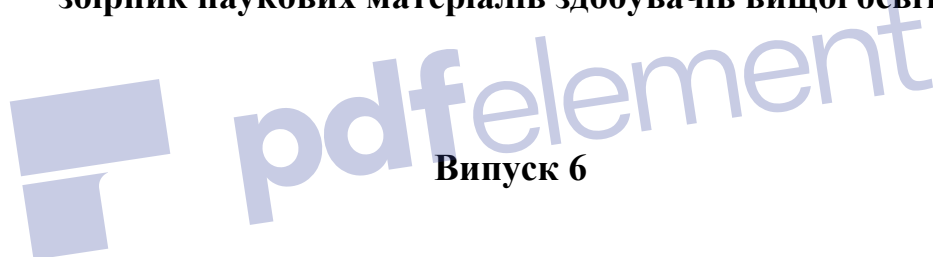
Збірник наукових матеріалів
здобувачів вищої освіти

№ 6
2022

Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет

Студентський дайджест

збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Рівне, 2022

Студентський дайджест : збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти.
Випуск 6. Рівне : РДГУ, 2022. 136 с.

Головний редактор :

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету

Виконавчий редактор :

Корчакова Наталія Вікторівна – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної колегії :

Павелків Віталій Романович – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету Рівненського державного гуманітарного університету.

Безлюдна Валентина Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Юрчук Олена Сергіївна – здобувач ступеня PhD кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету за спеціальністю 053 «Психологія».

*Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ
(протокол № 11 від 24 листопада 2022 р.)*

З початком війни в Україні ще не сформована дитяча та юнацька психіка піддається додатковому навантаженню. Порушено пряму комунікацію з однолітками, багато дітей та підлітків вимушено переїхали в інше містя для проживання, молодь вимушена навчатися і спілкуватися онлайн. Зростає кількість часу проведеного в Інтернеті. Юнакам та підліткам не притаманно залишатися сам на сам зі своїми переживаннями та страхами, шукаючи спосіб зняти тривогу і напруження. Один з таких звичних способів – це зануритися в гру. Юнаки та підлітки, в силу свого психічного та фізіологічного розвитку, не можуть у повній мірі об'єктивно оцінювати ризики та наслідки, які несуть в собі азартні ігри. Для багатьох залежних юнаків всього один гральний епізод став фатальною помилкою у їх житті.

Висновок. Під час війни суспільство дестабілізується, що звісно, посилює ризики вияву девіантної поведінки, в тому числі й залежності від азартних ігор. Висока напруга, тривожність та невпевненість людей в собі змушує останніх шукати засоби, які можуть їх заспокоїти. Складна економічна ситуація в країні може спонукати людину на сумнівні шляхи отримання фінансових ресурсів. Агресивна, маніпулятивна та масована реклама азартних ігор та безконтрольність організаторів цього бізнесу в Інтернеті з боку влади, дозволяє останнім долучати нових клієнтів, в тому числі і дітей. Таким чином, війна створює умови до поширення залежності від азартних ігор. Українці заради вирішення своїх матеріальних, соціальних та психологічних проблем шукають неординарні шляхи їх розв'язання, що часто веде декого з них до спроб відшукати вихід через азартні ігри.

Список використаних джерел

1. Ігрова залежність (гемблінг). Напрямки профілактики [Електронний ресурс]. *КНП Сумської обласної ради "Обласний клінічний медичний центр соціально небезпечних захворювань"*. URL: <https://narkosumy.lic.org.ua/statti/igrova-zalezhnist-gembling-napryamky-profilaktyky/>
2. Кавецький С. Концепція аномії Е. Дюркгейма та сучасні соціальні трансформації. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи»*. 2016. № 35. С.38-41.
3. Минделл Арнольд. Процессуально-ориентированная психотерапия [Електронний ресурс]. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=YICRq6GWXU8>
4. Міграція та соціально-політичні настрої під час повномасштабної війни Росії проти України – сьома хвиля дослідження. Аналітичний звіт. Серпень 2022 [Електронний ресурс]. URL: https://gradus.app/documents/286/Gradus_EU_wave_7_UA.pdf

УДК 159.923-027-027.233:376-056.262

МІСЦЕ УСПІХУ В ЖИТТІ НЕЗРЯЧОЇ ЛЮДИНИ

Блищик Юлія, здобувач ОС «магістр»

спеціальності 053 «Психологія», 2 курс, РДГУ

Науковий керівник: Назарець Л.М., кандидат психологічних наук, доцент

Постановка проблеми. Впродовж століть науковці сперечались з приводу пізнавальних можливостей незрячих, ступеня адекватності відображення ними оточуючої дійсності. При цьому одні розглядали незрячу людину, як таку, що має обмежені пізнавальні можливості, а інші, навпаки, як людину, яка має переваги в розвитку логічних форм відображення, абстрактного мислення, запам'ятовування, просторового орієнтування тощо.

Дослідження мотивації прагнення до успіху незрячих належить до числа найменш вивчених проблем. Аналіз наукових джерел показав, що здебільшого розглядалися такі питання, як спрямованість особистості дітей з порушеннями зору, особливості їх соціального статусу та самоусвідомлення (В. Акімушкін, О. Литвак, І. Моргуліс), своєрідність розуміння незрячими власного внутрішнього світу (М. Земцова, Н. Солодова, А. Самойлов), афективна сфера дітей з порушеннями зору (Є. Синьова), професійне самовизначення (В. Єрмаков,

О. Фесенко). Проте й досі недостатньо розробленою залишається проблема розвитку і формування у незрячих людей мотивації поведінки, спрямованості особистості осіб з порушеннями зору.

Мета дослідження полягає у з'ясуванні умов, що сприяють мотивації незрячих людей досягати успіху та експериментальному дослідженні особливостей самореалізації осіб з порушеннями зору та незрячих.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перші дослідження психологічних особливостей людей з порушеннями зору проводили самі ж незрячі шляхом самоспостереження. Найвідомішою працею є монографія М. Сізерана «Сліпець про сліпих». Д. Дідро проаналізував психологію сліпих у своїй праці «Письмо про сліпих для науки зрячим». Сучасні дослідження особливостей психічного розвитку сліпих і слабкозорих дітей спираються на роботи Л. Виготського, О. Лурія, М. Земцової, А. Літвака, А. Зотова і направлені на подальшу розробку теорії і практики компенсації зорового дефекту в процесі корекційного навчання та виховання.

Народження дитини із порушеннями зору спричиняє в родині переживання та хвилювання батьків, адже зазвичай вони не знають, як розвивається така дитина, припускаються певних помилок у вихованні, через що у дитині формується невпевненість у собі, страх до світу тощо. Через надмірну опіку, у дітей з порушенням зору, притупляється бажання до навчання новим вмінням і навичкам, адаптації до нового середовища, розуміння своїх справжніх вмінь і ресурсів. Така людина не може жити повноцінним життям, не усвідомлює свої справжні можливості, а також те, що цілком здатна обійтись без допомоги інших. Другий варіант поведінки батьків – це неприйняття дитини з порушенням зору. В цьому випадку батьки взагалі стараються не помічати свою дитину. Як наслідок, дитина починає не сприймати себе, думає, що вона нічого не варта.

Слід зазначити, що до трьох років незряча дитина загалом розвивається так само, як й інші діти. Вона вчиться ходити, розмовляти, бігати, грається, бешкетує. У цьому віці зрячі і незрячі діти зазвичай граються разом. У три роки, коли настає криза під назвою «я сам», діти починають активно досліджувати світ. Вони намагаються робити все самі, без допомоги дорослих (можуть їсти самі, взяти те, що їм потрібно тощо). Інколи прагнуть у простих діях допомогти своїм батькам. Але останні часто намагаються опікувати своїх дітей, стримуючи тим самим у їх допитливості. Тоді дитина на підсвідомому рівні починає відчувати, що не варто старатись виконувати певні завдання. Згодом у неї взагалі зникає бажання задовольняти навіть свої базові потреби. У три-чотири роки дитина ще не усвідомлює, що вона незряча. У цьому віці в неї може бути багато друзів серед зрячих дітей. Усвідомлення приходить приблизно у п'ять-шість років, особливо тоді, коли рідні постійно про це нагадують, а вихователі у садочку обмежують її активність, наголошують «не бігай, сиди тут». Відтоді починають приходити думки: «чому я не такий (така), як інші діти» [2].

У першому класі незрячі діти починають вивчати шрифт Брайля (спеціальний крапковий шрифт для людей із порушенням зору та незрячих). На уроках такі діти в основному сприймають інформацію на слух або на дотик. Майже у всіх незрячих дуже хороша пам'ять і вони легко запам'ятовують необхідний матеріал.

У підлітковому віці незрячі опановують просторове орієнтування за межами свого дому, школи. Це пізнання нових місць надає їм внутрішні ресурси рухатись далі, знаходити нові знайомства у світі зрячих за допомогою соціальних мереж. Серед негативних змін у підлітковому віці є те, що деякі підлітки стають ще більш невпевнені в собі, в них зникає бажання дізнаватись щось нове, вони ще більше дистанціюються від своєї родини, спілкуються з обмеженим колом людей.

У ранньому юнацькому віці у багатьох незрячих виникає тривога стосовно того, що буде після школи, як адаптуватися у зовнішньому світі. При виборі майбутньої професії вони здебільшого орієнтуються на тих, хто вже закінчив школу, на думки вчителів, батьків, вихователів, а також на стереотипи, закладені їм раніше. Зазвичай багато з них впевнені, що потрібно обрати професію, за допомогою яких можна себе забезпечити, зокрема такі, як масажист, музикант [2].

Досягнення успіху – це складний процес самореалізації і самоствердження особистості. Згідно з теорією А. Маслоу, бажання самоактуалізації, розкриття своїх здібностей і талантів, зокрема в професійній діяльності, є вищою потребою людини. Успішною є та людина, що досягла вищого ступеня в ієрархії потреб особистості, задовольнила базові фізіологічні потреби, потребу в безпеці, комфорті, соціальні потреби, а отже, може ефективно самореалізувати себе професійно [1].

Аналіз робіт відомих психологів свідчить про те, що психологічна основа досягнення високих результатів виражається в загальних здібностях, креативності, оптимізмі, вірі в успіх, мотивації. Дослідники підкреслюють, що досягненню високих результатів сприяють такі якості, як віра в значущість та важливість своєї справи, розуміння своєї місії, висока працездатність, ентузіазм, віра в себе, прагнення до розвитку і самовдосконалення, внутрішня свобода. Саме висока мотивація досягнення, прагнення до успіху визначають реальні результати діяльності успішних людей [3].

Багато незрячих стають відомими в різних галузях науки, культури. Наведемо декілька яскравих прикладів. Одним з них є Луї Брайль, людина, без якої неможливо уявити життя нинішніх незрячих людей. Адже саме він свого часу створив рельєфно-крапковий шрифт, який й дотепер допомагає людям з порушеннями зору читати, писати, працювати на комп'ютері, грати на музичних інструментах. Для зображення букв він використав 6 точок, розташованих у два стовпчики, по 3 в кожному. Текст, за його системою, пишеться справа наліво, потім сторінка перегортається і текст читається як зазвичай, зліва направо. При написанні проколюються точки. Оскільки читати можна тільки по опуклим точкам, то «писати» текст доводиться зі зворотного боку аркуша в «дзеркальному відображенні». Коли у Луї Брайля запитали, чи відчуває себе щасливим, він відповів, що так, оскільки зміг допомогти незрячим нарівні з усіма читати і писати.

Андреа Бочеллі, відомий італійський співак, який з дитинства мав проблеми із зором, а у підлітковому віці залишився незрячим. Бочеллі із ранніх років дуже любив співати. Згодом записи талановитого хлопця почули і запросили його взяти участь у музичному фестивалі, після чого Андреа Бочеллі став відомим і популярним. У одному з інтерв'ю він сказав: «Я дуже щаслива людина, адже реалізувався в тій професії, яка мені дуже подобається».

Стіві Вандер – знаменитий американський музикант і композитор. Сліпота, з якою він народився, не стала перешкодою на його шляху. Вже з дитинства він грав на фортепіано, органі, ударних та інших музичних інструментах. Його перший запис з'явився, коли хлопцеві було 12 років. Стіві Вандер випустив понад 30 успішних альбомів, багаторазово був лауреатом престижної премії Греммі, має величезну кількість шанувальників у всьому світі.

Хелен Келлер надихала тисячі людей. В успіх цієї жінки взагалі важко повірити, адже вона була не лише незрячою, але й глухою. Однак, це не завадило їй стати письменницею, громадською діячкою та викладачкою. Дівчинці було трохи більше року, коли після хвороби вона втратила зір і слух. Це стало величезним викликом для Хелен та її родини. Однак вона змогла досягти значного успіху в навчанні, отримала освіту в коледжі, почала писати. Її книга «Історія мого життя» стала світовим бестселером, а історія життя письменниці лягла в основу фільму «Чудотворець». Отже, чимало відомих незрячих людей внесли неоціненний вклад в науку і культуру всього людства, серед них є багато тих, хто зміг досягти успіху у самореалізації і став взірцем та прикладом для наслідування для багатьох інших.

На експериментальному етапі ми провели дослідження, в якому брали участь люди з порушенням зору та незрячі, які створили власну справу, є успішними завдяки своїм досягненням у музиці та спорті. У експерименті брало участь 50 осіб: 25 чоловіків і 25 жінок, віком від 20 до 30 років. Опитування проводилось за допомогою мережі інтернет, зокрема через соціальну мережу facebook.

Дослідження за методикою «Мотивація до успіху» Ріана дозволило визначити, що всі 100% респондентів мають високу мотивацію до успіху. Аналіз результатів дослідження за методикою «Колесо балансу життя» показав, що за шкалою «Що навколо мене» 80% опитаних задоволені тим, що знаходиться навколо них і тим, де вони живуть, а 20% з них

мають бажання щось змінити. За шкалою «Хто навколо мене» 90% опитаних задоволені тими людьми, хто знаходиться біля них. За шкалою «Здоров'я і спорт» 95% респондентів задоволені своїм здоров'ям та фізичним станом і лише 5% вважають, що їх здоров'я і фізичний стан є недосконалим. За шкалою «Відпочинок» 100% респондентів отримали високі показники. Це свідчить про те, що вони задоволені своїм відпочинком. За шкалою «Гроші» також всі, кого ми опитали, отримали високі бали, що вказує на задоволеність своїм фінансовим становищем. Результати дослідження за шкалою «Статус і кар'єра» показали, що всі задоволені тим, як вони реалізувались в професійній сфері. А ті, з наших респондентів, що працюють в різних компаніях, задоволені своїм статусом на роботі. За шкалою «Розвиваю себе» 100% опитаних задоволені своїм саморозвитком і надалі прагнуть розвиватись та самовдосконалюватись. Результати дослідження за шкалою «Сам собі господар» показали, що в цій сфері життя 90% наших респондентів задоволені своїм життям, а також тим, що самі можуть бути господарями свого життя. За шкалами «Радість життя» та «Навіщо живу» всі, кого ми опитали вважають, що вони радіють життю яким живуть, знають і розуміють, навіщо живуть, а також те, що вони знайшли сенс в своєму житті.

В якості психологічної допомоги пропонуємо деякі рекомендації стосовно формування мотивації досягнення успіху:

1. **Брати відповідальність на себе.** Якщо щось не виходить, більшість людей знаходять цьому виправдання, відмовки або звинувачують інших. Якщо ви не навчитеся брати відповідальність на себе і виправляти помилки, навіть якщо їх зробив хтось інший, ви не досягнете успіху.

2. **Бути більш зосередженим.** Якщо ви хочете досягти певної мети, вам потрібно перестати відволікатися на зайве. Різні відволікаючі фактори забирають ваш час і не дають сконцентруватися на важливих речах.

3. **Боротися за те, що вам необхідно.** Успішними не народжуються, а стають. Неможливо прийти до своєї мети просто тому, що вам так судилося. За все, що ви хочете отримати від життя, потрібно боротися. Будьте визначеним у своїх бажаннях і наполегливим у їх втіленні.

4. **Спілкуватися з людьми, якими ви захоплюєтесь.** Спілкування з людьми, яких ви поважаєте і які слугують для вас прикладом, мотивує більше працювати і дозволяє краще розбиратися в професійному середовищі. Якщо ви хочете рухатися вперед, дізнавайтесь, як це зробили люди, які досягли своїх цілей.

5. **Бути дисциплінованим.** Дисципліна, чіткий розпорядок дня і планування справ допомагають витратити час і сили тільки на досягнення цілей.

6. **Правильно обирати пріоритети.** Речі, яким ви приділяєте увагу в процесі досягнення мети, повинні бути для вас важливими і приносити відчуття щастя. Не витрачайте час на те, що виснажує вашу енергію, змушує відчувати постійну втому. Станьте людиною, яка прагне щастя.

7. **Бути вдячним.** Почуття подяки піднімає настрій. Навчіться бути вдячним життю і людям, яких зустрічаєте, за все хороше і погане, що з вами сталося. Не забувайте, завдяки чому або кому, ви стали тим, ким є.

Висновки. Отже, успішними люди можуть бути не залежно від своїх фізичних та психологічних відмінностей. Для того, щоб стати успішним, варто усвідомити, що кожна людина є унікальною і неповторною. Незряча людина може жити повноцінним життям, не дивлячись на те, що їй набагато складніше адаптуватися у соціумі. На адаптацію та соціалізацію незрячих впливає багато різноманітних факторів, зокрема, прийняття себе таким яким є. Основними умовами досягнення людиною вершин у своєму розвитку, є активна творча діяльність, потреба в активному саморозвитку, самонавчанні, самовихованні. Щоб досягти успіху треба бути впевненим у собі, вірити в себе, постійно удосконалюватись, бути сконцентрованим на справі, адже досягнення успіху – це складний процес самореалізації та самоствердження особистості.

Список використаних джерел

1. Занюк С. С. Психологія мотивації. Київ: Либідь, 2002. 304 с.
2. Кобильченко В., Омельченко І. Спеціальна психологія. Київ: Академія, 2020. 224 с.
3. Назарець Л., Руденко Н. Формування мотивації навчальної діяльності здобувачів вищої освіти. Філософія освітнього простору: психологічний вимір: колективна монографія / під ред. Р.В.Павелківа, Н.В.Корчакової. Київ: Вид-во «Центр учбової літератури», 2021. С. 29-54.

УДК 159.9:177.82

ПРОБЛЕМА САМОТНОСТІ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Болюх Н., здобувач ОС «бакалавр»

спеціальності 053 «Психологія», 3 курс, РДГУ

Назарець Людмила, кандидат психологічних наук, доцент

Постановка проблеми. Людство дедалі глибше переходить до нового інформаційного суспільства. Цей процес є неминучим та пов'язаний з глобалізацією самого суспільства. Відсутність соціального зв'язку з іншими провокує виникнення відчуття самотності, яке у свою чергу може призводити до депресії, нападів тривожності, психосоматичних розладів та інших негативних наслідків. Самотність – надзвичайно поширене явище сучасного світу. У різні вікові періоди це почуття має свої відтінки. У підлітковому та юнацькому віці часто виникає відчуття відокремленості, відмінності від інших, власної унікальності. Водночас молода людина відчуває необхідність бути як усі, не відрізнятися від своїх однолітків, оскільки сприймає спілкування з ними як найважливішу життєву цінність. Проте, варто розуміти, що у більшій мірі все залежить від самої людини та її ставлення до життя.

Мета дослідження: визначити причини самотності та знайти шляхи її подолання.

Виклад основного матеріалу дослідження. На думку багатьох дослідників, почуття самотності є важливою складовою емоційного розвитку. Представники різних психологічних напрямків по-різному визначають сутність цього феномена. Так, для К. Роджерса самотність – це реакція на страх бути відкинутим іншими людьми. Автор вважає, що переживання самотності породжується індивідуальним сприйняттям дисонансу між істинним Я і тим, як його бачать інші. Когнітивний психолог Е. Попелу стверджує, що самотність – це суб'єктивно пережита невідповідність між спостереженою реальністю і бажаним ідеальним станом. Е. Фромм розглядає самотність як універсальне, стійке переживання, апіорі притаманне вільній особистості на всіх етапах її розвитку [1].

Незважаючи на виражені відмінності трактувань, більшість дослідників згодні з тим, що самотність - це переживання, «гостра» або «особлива» форма самосвідомості. Самотність зазвичай проживається як негативний процес, оскільки він не бажаний і найчастіше пов'язаний з низькою самооцінкою.

Теоретичний аналіз даної проблеми дозволив виокремити такі типи самотності, як:

- перехідна самотність (тимчасова), що з'являється в конкретних ситуаціях і триває не більше доби;
- хронічна самотність, яка не залежить від конкретного контексту чи ситуації та проявляється в різних сферах життя людини;
- самостійність, як вид самотності, є наслідком ізоляції, яку людина вирішила використати як визначальний елемент свого власного життя;
- екзистенційна самотність суттєво відрізняється від інших типів, оскільки вона має порівняно невеликий вплив на якість та кількість взаємодії, яка відбувається з іншими людьми;